

HARI :

TARIKH :

BAB 5 : PENTADBIRAN BARAT DI SARAWAK DAN SABAH

5.1 Latar Belakang Pemerintahan Tempatan di Sarawak dan Sabah

- Sistem pemerintahan yang diamalkan di Sarawak dan Sabah sebelum kedatangan kuasa barat telah membawa kestabilan, keharmonian dan kemakmuran di negeri-negeri berkenaan.
- Sistem ini menjadi panduan dalam perkembangan ekonomi, sosial dan politik di Sarawak dan Sabah

Sistem Pemerintahan Tempatan di Sarawak

1) Sistem Kesukuan

- Diamalkan oleh masyarakat Iban, Bidayuh, Kenyah, Kelabit dan Kayan
- Penekanan terhadap kepatuhan kepada adat
- Pemilihan pemimpin bukan sekadar faktor keturunan namun lebih kepada faktor peribadi

Masyarakat	Ketua	Peranan
Iban	Tuai Rumah	▪ Orang tengah menyelesaikan pertelingkahan penduduk ▪ Memastikan keharmonian berkekalan
Bidayuh	Tua Kapung	
Kenyah	Peran Lepo	
Melanau	Menteri	
Kayan	Kelunan Maren	

2) Sistem Pentadbiran

- Sarawak dipengaruhi oleh sistem pentadbiran Kesultanan Brunei yang terbahagi kepada 3 bentuk iaitu Sungai Kerajaan, Sungai Tulin dan Sungai Kuripan
- Pentadbiran dijalankan oleh pembesar tempatan yang menjadi wakil sultan / pembesar yang memiliki wilayah
- Sungai Sarawak ditadbir oleh Datu Patinggi, Datu Bandar dan Datu Temenggung sebagai wakil Sultan Brunei
- Kawasan pedalaman ditadbir oleh Orang Kaya
- Kuasa Kesultanan Brunei di Sarawak berasaskan sistem penguasaan tanah

3) Sistem Kedatuan

- Merupakan sistem pemerintahan tradisi masyarakat Melayu yang diamalkan oleh kerajaan- kerajaan awal di Sarawak seperti Kerajaan Sawaku yang terletak di sekitar Sungai Sarawak yang ditadbir oleh Datu Merpati Jepang
- Keturunan Datu Merpati Jepang memerintah menggunakan gelaran Datu Patinggi, Datu Bendahara (Datu Bandar) dan Datu Temenggung
- Sewaktu pengaruh Kesultanan Brunei, pembesar berkenaan menjadi wakil bagi pihak Sultan Brunei untuk mentadbir Sarawak tanpa campur tangan Kesultanan Brunei
- Mereka bertanggungjawab menjalankan pentadbiran dan membangunkan Sarawak.

Sistem Pemerintahan Tempatan di Sabah

1) Sistem Kesukuan

- Pegangan adat menjadi alat kawalan sosiopolitik yang berkesan
- Orang Tua (Ketua Kampung) sebagai pemimpin utama menyelesaikan masalah
- Majlis Kampung membantu Orang Tua dalam pengurusan adat
- Tukang-tukang Adat pula memastikan setiap adat dilaksanakan dengan sempurna bagi mengelakkan bencana
- Bagi masyarakat Bajau di Pantai Timur Sabah, pemimpin mereka dikenali sebagai matto'a yang menjadi pelindung adat dan kepentingan anak buah
- Sistem ini turut diamalkan oleh masyarakat Kadazandusun, Murut dan Bajau

2) Sistem Pentadbiran

- Kawasan Pantai Barat dikuasai oleh Kesultanan Brunei, manakala kawasan Pantai timur pula dikuasai oleh Kesultanan Sulu
- Kuasa Kesultanan Brunei berasaskan sistem penguasaan tanah
- Pentadbiran dijalankan oleh pembesar tempatan yang mewakili sultan / pembesar yang memiliki wilayah
- Sultan Sulu memiliki semua tanah, namun kuasa pemerintahan diwakilkan pada Datu
- Kuasa Datu bergantung pada milikan bilangan hamba (pengikut) dan kemampuan menghantar ufti secara tetap kepada sultan

3) Sistem Ketua Bebas

- Berlaku apabila kuasa Sultan Brunei atau Sulu lemah pada ke-17 dan ke-18.
- Sistem ini muncul kerana sikap berani dan keperwiraan mencabar kewibawaan sultan di kawasannya
- Mereka mempunyai pertalian keluarga dengan Sultan Brunei atau Sultan Sulu
- Menjalankan pentadbiran, ada undang-undang sendiri dan tidak iktiraf kuasa lain
- Antara Ketua Bebas ialah Syarif Osman yang berkuasa di daerah Marudu dan Datu Kerunding di daerah Tungku